

Kol pastaruosius keletą metų ne tik Lietuvoje, bet ir Europoje nekilnojamojo turto kainos muša rekordus ir prie dar sunkesnių pragyvenimo sąlygų priveda gausybę gyventojų, mūsų šalies valdantieji į šią tendenciją ne tik numoja ranka, bet ir atsuka nugarą. Taip, taip, supratote teisingai, nugaros atsukimu gyventojams, o ypač jaunoms šeimoms aš vadinu dar praėjusių metų pabaigoje LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos priimtą sprendimą siekti griežtinti paramos pirmajam būstui įsigyti sąlygas, tokiu būdu dalį atsakomybės perkeliant ant kiekvienos savivaldybės pečių ir suteikiant dar daugiau erdvės nekilnojamojo turto rinkos žaidėjams pralobti.

Tačiau apie viską nuo pradžių. Per pastarąjį laikotarpį smarkiai mažėjo mūsų visų, laimei, ne pajamos, bet, deja, kitas svarbus su monetarine politika susijęs rodiklis – perkamoji galia. Tai reiškia, už tą pačią uždirbtų pinigų sumą galėjome įsigyti žymiai mažiau maisto produktų, paslaugų ar kitų būtinų prekių nei prieš dešimt ar daugiau metų. Nepaisant to, infliacijos šuoliai lėmė palūkanų didėjimą, o energetinių kaštų grandinėmis supančiotas eilinis gyventojas įsitikino, jog pats laikas susiveržti diržus ir permąstyti savo finansinę būklę.

Visos šios tendencijos stipriai atsiliepė ir vienai konkrečiai gyventojų grupei, kuriai aktualios tapo ir LR SADM kuriamos reformos. Ministerija, atsižvelgusi į pastarųjų metų statistiką ir kitus išskaičiavimus, ne tik kad nori sugriežtinti paramos jaunoms šeimoms, siekiančioms įsigyti pirmąjį būstą, teikimo tvarką, bet ir jau praleido progą imtis veiksmų, jog šiųmetiniame patvirtintame valstybės biudžete minėtos paramos eilutė nesumažėtų keturis kartus. Toks dvejopas sprendimas ne tik kad ateityje nebeskatins jaunų šeimų baigus mokslus išvykti dirbti, gyventi ir kurti savo ateitį atokesniuose regionuose, bet ir visiškai sužlugdys dar nuo 2018 metų prie eksministro Lino Kukuraičio atsiradusią paramos būstui sistemą.

Per pastaruosius kelerius metus parama pasinaudojo jau kone 6000 šeimų, kurios savo namų židinį pasirinko kurti aplink žiedines savivaldybes ar tolimesniuose rajonuose, vadinasi, deklaravo savo gyvenamąją vietą naujoje teritorijoje, o tuo, žinoma, tikrai apsidžiaugė kiekviena savivaldybė. Savaimė suprantama kodėl – jaunų specialistų grįžimas ar atvykimas į periferijoje vis labiau atsiduriančius regionus ne tik užtikrina prisidėjimą prie vietinių paslaugų klestėjimo ar ekonomikos stabilumo išlaikymo, bet ir įtvirtina miestelio kaip viso regiono centro išlikimą ir vystymąsi kultūrinėje, edukacinėje ir kitose srityse.

Tačiau dabar finansinės paskatos pirmą būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms įstatymo pataisos privertė savivaldos politikus nemenkai sunerimti. Jeigu prieš tai paramos skyrimas buvo ministerijos atsakomybė, ši nusprendė ta atsakomybę pradėti dalintis – jaunoms šeimoms tokiu atveju tektų kreiptis jau ir į savivaldybes, jog šios apmokėtų netgi pusę būsto

kredito pradinio įnašo iš savo biudžeto lėšų. Tačiau ar kas nors pamastė, kokių būdu ir iš kokių lėšų tokių užmojų kiekviena savivaldybė galėtų įgyvendinti? Ar niekam iš ministerijos specialistų netoptelėjo mintis, jog naštos perkėlimas ir taip kartais nesuprantamomis ir necentralizuotomis funkcijomis apkrautoms savivaldybėms yra niekas kitas, kaip tik papildomas šaukštas deguto ir taip jau nuo reformų pajuosti baigiančioje medaus statinėje? Akivaizdu, kad ne.

Šioje vietoje situaciją gelbėjančiu sprendimu galėtų tapti lūkestis ne tik palikti galioti paskatinimą jauniems žmonėms save sieti su gimtuoju kraštu, bet ir atsisukti į visiškai priešingą pusę – atverti galimybes jaunoms šeimoms susilaukti atžalų tuose pačiuose didmiesčiuose, kur šiuo metu būstų kainos auga greičiausiai. Pavyzdžiui, jaunas žmogus baigęs studijas aukštojoje mokykloje svajoja įsitvirtinti sostinėje, tačiau pasižiūrėjęs į rinkoje vyraujančias sumas, tegali tik išplėsti akių vyzdžius iš nuostabos ir pradėti dairytis ženkliai pigesnio varianto giminėje ar kitoje tiek dydžiu, tiek gyventojų skaičiumi mažesnėje savivaldybėje. Tokio sprendimo naudą ir poreikį paaiškina ir vėlgi neklystanti statistika – iki šiol taikyta parama pagal buvusią tvarką labiausiai pasinaudojo tos šeimos, kurios įsigijo būstus aplink didžiuosius miestus esančioje teritorijoje. Todėl šioje vietoje nevertėtų papildomai vystyti paralelės, jog šeimoms, išvykstančioms į regionus, paramos reikia kur kas labiau nei toms, kurios savo ateitį nusprendžia kurti didmiesčiuose.

Be kita ko, ministerijos su ministre Monika Navickiene priešaky planai ir ambicijos su šiais pokyčiais dar nesibaigia. Vienu iš sugriežtintų kriterijų prie visos jau pasikeitusios situacijos gali tapti ir šeimos ūkyje esančių asmenų skaičius. Jeigu prieš tai daugiavaikė jauna šeima galėjo pretenduoti į didesnę paramą būstui, būtent dabartiniu LR Seimo salėje pavasario sesijoje palaikymo sieksiančiu įstatymo pakeitimo projektu diferenciacijos kriterijus prasmenga skradžiai žemę. Tai reiškia, šeima, susilaukusi vienos atžalos, turėtų lygiai tokias pačias galimybes ir sąlygas gauti atitinkamai didesnę ar mažesnę paramą pirmajam būstui, kaip ir šeima, susidedanti iš, sakykime, septynių asmenų – dviejų suaugusiųjų ir penkių vaikų.

Mano nuomone, tai dar vienas neracionalus ir į sėkmingą šalies ateitį neorientuotas sprendimas. Juk valstybė turėtų nebijoti skatinti jaunas šeimas kurtis tiek regionuose, tiek ir didžiuosiuose miestuose bei susilaukti atžalų, jog išibėgėjantis demografinės situacijos problemos lokomotyvas bent kiek stabtelėtų, o gal ir kardinaliai pakeistų savo kryptį pozityvių pokyčių link.

Belieka retoriškai pasvarstyti: ar dar ilgai palaikymą jaunoms šeimoms vaizduosime tik tariant sveikinimus renginių ir konferencijų atidarymuose, kai kasdienėje darbotvarkėje atsiduria jaunų šeimų galimybes ir praėjusios kadencijos Vyriausybės pasėtas gerąsias

praktikas apribojančios ir netgi naikinančios reformos? Ar dar ilgai remsime jaunas šeimas tik žodžiais, o ne realiais darbais? Spręsti jums, tačiau tikiuosi, jog atėjus laikui ne tik aš, bet ir visi kiti jauni žmonės turės progą nevaržomai pasinaudoti logiškai ir socialiai teisingai teikiama parama pirmajam būstui įsigyti, o socialinė politika, orientuota į šeimų stiprinimą, bus kertinė politinės darbotvarkės dalis, nenugulsianti jaunuolių teiktų prašymų ir pasiūlymų šūsnimis kažkur ministerijos kabinetų stalčiuose.

Ignas Janeliūnas

